

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY III. NUM. LII-NOVEMBRE VI-MCMXVII

Número solt, 20 cts.

SUMARI

Els llocs comuns de la guerra: De l'agotament de la idea de llibertat, per M. REVENTÓS.—La llibertat que ens mereixéssim, per R. RUCABADO. Dramaturgs-poetes: Maurice Maeterlinck, Gerhart Hauptmann, per J. M. LÓPEZ-PICÓ.—Lírica Catalana: Tota una llarga vida; Perdible, perdurable; El remordiment, per JOSEP MILLÁS RAURELL.—Lírica hebraica contemporània: Fes-me amb tes ales un amagatall! Després de la meva mort, de C. N. Bialik, per J. V. FOIX, trad.—Enquesta universitària, per MARTÍ ESTEVE.—Lletres: Folklore religiós, per LL. NICOLAU D'OLVER.—Arts plàstiques: La creixença del temple, de Paul Claudel, per JOAQUIM FOLGUERA, trad. Exposicions: Joiells d'art, per RAMON SUNYER. Crònica.—Dietari espiritual.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613, - BAIXOS
BARCELONA

Volem la Universitat, per J. M. LÓPEZ-PICÓ.—La filosofia de B. Croce, per J. FARRAN I MAYORAL.—Elogi de la mort, per R. RUCABADO.—Lírics Alemanys: Els dos, de Hugo von Hoffmannsthal; * * * de Rainer Maria Rilke; Musica de Cambra, de Hugo Salus; Passeig de tardor, de Ernst Stadler; Nocturn en c dur, de K. G. Vollmöller, per MANUEL DE MONTOLIU, trad.—Lírica catalana: Dues tardes, per JOSEP V. FOIX.—Lletres: Pròleg a un llibre per als nois, per CARLES RIBA. La question catalane de Georges Normandy Bloud et Cie. El periodismo por los periodistas. Asociación de Periodistas de Barcelona, per MARTÍ ESTEVE. Estudios románicos, per MARC FERRER.—Arts plàstiques: Corrent per Barcelona: Les fonts monumentals, Santa Maria del Mar, per MANUEL BRUNET.—Dietari espiritual.

PUBLICACIONES DE LA REVISTA

Administració: CORTS CATALANES, 613, baixos - - BARCELONA

LLIBRES APAREGUTS :

RAMON RUCABADO
Els editors i la llibertat de l'art

JOSEP ARAGAY
La pintura catalana contemporània. La seva herència i el seu llegat

CLEMENTINA ARDERIU
Cançons i elegies

JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ
L'infantament meravellós de Schéhrazada

MIQUEL POAL AREGALL
Mots plaents i desplaents

ANTONI ROVIRA I VIRGILI
El Nacionalisme

JOAQUIM FOLCH I TORRES
Meditacions sobre l'arquitectura

JOAN SACS
La moderna pintura francesa fins al cubisme

ALEXANDRE PLANA i altres
L'obra d'Isidre Nonell

MIQUEL FERRÁ
Cançó d'ahir

LL. NICOLAU D'OLWER
Literatura catalana. Perspectiva general

ENRIC JARDÍ
Les doctrines de Georges Sorel

EN PREMSA :

J. FARRAN I MAYORAL
La renovació del Teatre

E. DURAN REYNALS
Quatre Històries

JOSEP CARNER
Les planetes del verdum

Hi han en preparació obres de J. M. López-Picó, Enric Prat de la Riba, Francesc Pujols, Eugeni d'Ors, Joaquim Folguera, Joan Alcover, Alexandre Plana, Carles Riba, Esteve Monegal, Josep M. de Sagarra, etc.

Col·lecció de lírics mundials

Venus i Adonis

de W. SHAKESPEARE

Trad. de M. Morera i Galicia

Prefaci de Josep Carner

(SEGONA EDICIÓ EN PREMSA)

EN PREPARACIÓ :

POESIES de RICARD DEHMEL

Trad. de Josep Lleonart

Prefaci de Manuel de Montoliu

CANTIC DELS CANTICS

I EL LLIBRE DE RUTH

Trad. de Carles Riba

HIMNES SACRES DE MANZONI

Trad. de Llorenç Riber

EL·LEGIES de ANDRÉ CHÉNIER

Trad. de Joan Arús

Hi han ademés en preparació traduccions de l'Antologia grega, de Pindar, de Manzoni, de Ronsard, de Coleridge, de Tennysson, de Goethe, de Shelley, de Keats, de Prudenci, d'Horaci, de Pascoli, de Francis Jammes, de Claudel, de Teixeira de Pascoaes, etc.

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY III. — N.º LII — NOVEMBRE 16 - 1917

ELS LLOCS COMUNS DE LA GUERRA DE L'AGOTAMENT DE LA IDEA DE LLIBERTAT

L'estímul d'escriure aquest article m'ha vingut del llibre «Autoritat, llibertat y funció a la llum de la guerra», que publicà en anglès, l'any passat, Ramiro de Maeztu.

Ramiro de Maeztu és un excel·lent periodista que no està content amb ésser un excel·lent periodista, i que ambiciona deixar la petjada més profunda del pensador. El resultat és que abandona cada vegada més el camp periodístic, del agitador, del divulgador, per a esdevenir un ensatgista, tipus suara ignorat en les lletres hispàniques. No-gens-menys En Maeztu, serva del periodisme, l'elasticitat i l'abundant reflexe de la vida circumstant, qualitats que li garanteixen un èxit i una eficàcia que no obté sovint el pensador, a qui resten per a consol, la profunditat i la perdurabilitat.

Tot el que va dit,—que en res no minva la jerarquia intel·lectual de l'escriptor basc,—és pròleg per a justificar que en lloc d'una crítica total del seu llibre, posi comentarí només a un dels punts en el llibre escatits.

D'altres n'hi ha que tempten al comentarí ultra el que jo escollià: uns que són encerts, com ara els capítols dits: «Doctrina del Poder», i «Dret i puixança». Altres que són discutibles, però interessants, com ara el que es diu: «Burocràcia i guerra». I per fi, incidentalment, s'hi troba alguna afirmació

que em sembla errada, com ara la que s'hi fa de l'origen del capitalisme per la fallida dels gremis, que és a mon entendre un episodi secundari al costat del fet que En Maeztu coneix, i retreu, de l'expropiació dels pagesos.

En fi, el punt que jo amaria discutir, és el suposat agotament de la idea de llibertat, la qual veiem, repetidament, com surt malparada dels comentaris de la guerra, i no pas sempre amb justícia.

En Maeztu, en el capítol «The failure of liberty», afirma que el dinamisme misteriós que es tanca en el mot llibertat, no és irreductible, sinó que té explicació per altres conceptes que associem al de llibertat. Com a prova dóna uns quants exemples: Si el Govern anglès impedís l'aprofitament de les riqueses naturals, les gents protestarien en nom de la llibertat, en realitat protestarien per a salvar la riquesa llur. Si s'obligués a les dones a deformar-se el peu com les dames de Xina, protestaríem, aparentment en nom de la llibertat, mes en veritat per interès i raons d'higiene i d'estètica. Si el Govern de l'Església prohibís als fidels la lectura o l'estudi de les escriptures i de la teologia, protestaríem, sempre en nom de la llibertat, però, ben mirat, en defensa del pensament.

S'esdevé, però, que igual resultat pot as-

solir-se, defensament purament i directa, l'economia, l'higiene o el pensament, i llavors no tindríem el contracop que té la invocació de la llibertat, ço és: «donar a cadascú el dret de refusar-se a complir una funció necessària a la Societat de què es forma part.»

Si jo no estic equivocant l'argument significa: primer que no hi ha protesta desinteressada contra les violacions de la llibertat; segon la màgia del mot llibertat, és sempre explicable per altres conceptes.

La primera afirmació me sembla discutible. Cercar un exemple actual o històric de que la protesta liberal pot ésser desinteressada no em sembla gota difícil. En la mateixa llegenda de l'Espanya negra (deixem ara fora de qüestió si correspon o no a la realitat) jo no puc trobar-hi un mòbil d'interès. L'intel·lectual o el dilettant de Suècia o de Holanda, que tots hem conegut i ens ha demanat raó de certs processos polítics, podia ésser un mal informat però en la seva tàcita protesta ell, no servia cap altra idea que la de llibertat.

Respecte al segon argument me sembla, més que discutible, equivocant. El concepte de llibertat és irreductible: Cert, si ens obliguen a deformat-nos, protestarem; però per cap motiu haurem d'involucrar en la protesta la idea de llibertat, i molt més, si com En Maetzu establim la primacia de les coses, no en un cas hipotètic i absurd, sinó en el ben positiu d'ésser restringida la llibertat d'escupir del tísic, p. ex., no protestem malgrat del sentiment de llibertat, ja que res té ell que veure, amb l'interès inspirador d'aquella mida restrictiva.

L'únic exemple ben escollit és el de la limitació imposada al pensament. En aquest cas sí que és veritat que protestem en nom de la llibertat perquè la llibertat no ens durà mai a no pensar, contra el que admet i escriu En Maetzu. Al limitar la regió damunt la qual podrà estendre l'activitat del pensament, s'ofèn, no al pensament, sinó en últim terme la llibertat, perquè ella no és instrument per a millor pensar, sinó fi del pensar mateix.

El món exterior el sabem fatal, subjecte a la relació de causalitat, agè a la idea de llibertat. El món interior per més que l'entenguem fatal, el sentim lliure; tenim consciència (enc que no en tinguem ciència) d'obrar lliurement. La llibertat és doncs irreductible i no hi ha cap interès secundari que l'expliqui; la llibertat és simplement un fet de consciència. Pel pensament ens anexionem un tros del món exterior, aixamblem l'extensió de nosaltres en que no pesaran ja prejudici, temor o superstició, augmentem la nostra consciència, ço és la nostra llibertat. Resulta que dels exemples duïts amb intent provatori, l'únic admissible es gira contra la tesi. Resulta que, en ofendre el pensament, la llibertat protesta, i amb raó, ja que es sent tocada a través.

En realitat el problema que En Maetzu planteja és tot un altre i ben clar ho diu a l'afirmar que: «la llibertat en si mateixa no és un principi positiu d'organització social. Segons això és qüestió, no de la llibertat metafísica, sinó de la llibertat política que ha d'ésser projecció de la primera en l'ordre social.

Fóra qüestió d'obrir discussió nova relativa a aquesta opinió: si la llibertat política és o no és principi d'organització social. Provablement equilibrant el principi d'autoritat, ha organitzat l'estat modern, i en algun cas (Nord Amèrica), ha servit de factor primari. Però fins donant per bo que mai la llibertat ha estat principi d'organització social, no és excluït que ho esdevingui en el futur.

La realització de l'anarquia, que és la màxima condició de llibertat, és impossible, com ho és la de les fórmules de la mecànica pura; però n'hi ha aproximacions successives, tal com la metalúrgia i en general la tècnica fan més petits cada dia els coeficients d'error, i aproximem més cada dia a la fórmula, les enginyerils realitzacions. En aquestes successives aproximacions socials s'exerceix sense agotar-se la idea de llibertat.

Bé, però tot això què té que veure amb la guerra?, imagino que preguntarà el llegidor.

Perquè és realment paradoxal teoritzar sobre llibertat a propòsit de una guerra que, si alguna cosa ha fet, ha estat manifestament reduir-la. Mai, en efecte, fórem tan lluny de l'Estat guardia civil. Mai com ara, ens havíem aproximat a l'absorció total per l'Estat, a una neo-Esparta que teòricament s'admet arreu, i no es realitza per mera dificultat del complicadíssim organisme de la producció moderna. La guerra és el fracàs dels somnis pacifistes d'una edat industrial a la Cobden, com En Maeztu, comentà el dia que rebutjaren el liberalisme econòmic, els fabricants de Manchester mateix.

Davant aquets fets en el llibre que comento se dóna la següent fórmula: No llibertat, no autoritat, sinó eficàcia. No tothom, no un hom, sinó aquell que domini i manegi les coses concretes, en cada cas.

Però si la guerra limita la llibertat, no és pas perquè aquesta fórmula nova: eficàcia, s'imposi com a necessitat vital, és perquè en demanar esforços heroics als homes, cal oferir-los-hi una millor realització de la

llibertat que no fins avui, i uns anys d'experiència i de crítica ens havien ensenyat que el liberalisme econòmic en el nostre règim de propietat privada i de canvi, donava lloc a l'opressió de la majoria i no a la harmonia. El camí realitzat pel nou principi: eficàcia, coincideix amb la tasca de previ aterrament i neteja que es demana per a una altra i millor realització de l'ideal etern de llibertat; si no fos així, si aquesta lluita de l'eficàcia amb la precària llibertat present no coincidís amb les exigències de la futura llibertat, el novell principi, la eficàcia, no hauria trobat ni a benefici de la guerra el camí de son èxit.

En resum la llibertat—repetim el mot de Cohn—no és un dogma sinó un problema; però tot i essent tan difícil d'ésser portada a la terra, i acàs per aquesta mateixa raó, serva el misteriós dinamisme que feia marxar a la guerra i afrontar la mort amb cor lleuger per tal d'assegurar-ne l'imperi entre els homes.

M. REVENTÓS

LA LLIBERTAT QUE ENS MEREIXESSIM ⁽¹⁾

Aquesta és estat sempre la divisa del catalanisme polític: «Treballar per a que Catalunya tingui a cada moment la llibertat que en aquell moment es mereixi». I certament en els dies d'ara és de retreure i de reflexionar-hi, la prudent norma.

Merèixer llibertat. És a dir, merèixer-la no d'una manera general i absoluta, sinó *en funció de quantitat*, o sigui constantment proporcionada a la nostra qualitat personal. És tan comprensiu i tan imperatiu aquest programa, que no podem sentir cap necessitat de cercar-ne d'altre. És, ademés, un principi de tàctica política tan just, que no és de creure se'n trobi de millor.

¿Quina cosa cal per a que un home mereixi llibertat? Que tingui el domini d'ell mateix, a fi que la llibertat li serveixi per a escollir

entre les diverses coses rectes. ¿Quina cosa cal a un poble per a merèixer llibertat? Si contestem dient que el poble tingui domini d'ell mateix, no farem més que repetir la demanda. Essent el poble conjunt d'homes, caldrà que tingui cadascú d'aquests domini sobre ell mateix. Això és: que sigui mestre de les seves potències per a no obeir sinó als rectes impulsos i als rectes comandaments, per a no moure's sinó segons seny i disciplina.

¿Quina cosa cal fer per a que l'home sigui mestre d'ell mateix? Posem aquesta qüestió en el terrè pràctic: ¿Què cal fer per a que cada Català sigui amo de si propi? Precisem encara la exacta posició de la demanda. ¿Què es pot fer *ara, en la situació i circumstàncies d'ara*, en el sentit de que tot Català vagi acostant-se a ésser senyor de les seves facultats i potències a fi de que

(1) Aquest article fou totalment suprimit, per la Censura militar, del nostre número del dia 1 d'octubre, quadern XLIX.

usar no en vulgui sinó segons consciència?

Examinem quines coses tenen avui encara força per a moure la voluntat de molts, de moltíssims catalans, coses que no haurien de tenir força per a moure-la, que disminueixen la qualitat dels individus de nostra terra.

L'amor propi impacient i la fanfarroneria, causes del renegar. La sexualitat mental, causa de l'obsessió sexual en el llenguatge, lectures, espectacles i conducta. La vanitat, causa de la proscripció de la llengua pròpia a dins de les famílies riques. L'egoisme escèptic, causa del regatejat escalf a tota cosa pública i causa encara de l'abstencionisme electoral i de l'impunitat del sufragi, en molts indrets de la terra.

Considerem després la molta força que tenen per a dominar la voluntat de gent catalana, l'esplai més contradictori a tota civilitat: els «toros»; les publicacions de «Prensa Gráfica S. A.», la gran empresa industrialitzadora de la vanitat i l'escepticisme hispànics; els llibres en general de «Renacimiento, S. A.» i de «La Novela Corta, S. A.», industrialitzadores de la sexualitat, i el teatre, cançons, acudits, música, dansa: el conjunt de totes les institucions afrodisíiques madrilenyes. Considerem-ho i reconeixem la poca resistència que troben aquí aquests agents, que a la vegada són anti-morals i anti-catalans.

Imaginem per un moment que a Catalunya, a totes les llars dels aristòcrates s'hi parlés català; que els «toros» fossin divertiment exclusiu de la colònia i que els fills de la terra espontàniament en fossin absents per inveterada costum; que les publicacions de «Prensa Gráfica, S. A.» i «La Novela Corta, S. A.» i la major part de llibres de «Renacimiento, S. A.» no trobessin aquí mercat, per causa de la sensibilitat i exigències intel·lectuals de la gent catalana. Que el teatre afrodisíic no tingués ambient, ni aquella música ressò, ni el cinema divertís sinó a les corrues forasteres. Que cadascú sabés contenir la llengua i fos mestre, a la vegada que del seu parlar, dels seus nervis i virior. Que

fos observada castetat com a costum inalterada, entre els varons de tot estament, en respecte a ells mateixos i a la muller. Què la multitud ciutadana es movilitzés pel comandament de la consciència individual i a cap altre motor sinó a ella obeís. ¿No tindria una Catalunya així una robustesa de costums que li daria fesomia accentuadíssima i personalitat inconfundible? ¿No faria llavors davant d'Espanya, i davant del món, al menys dues voltes més respecte del que fa avui?

¿Quin pes tindria la opinió dels catalans, quan cadascú d'aquests fos forjat en la fornall d'unes costums alhora racionals i pròpies; quin formidable instrument polític seria una massa composta d'individus de tal tremp, que sabessin contenir-se el parlar impúdic, fins a desvesar-se'n!

Bé, doncs, ¿què cal fer per aquesta elaboració moral de la gent catalana?

Llegeixo el pensament de molts que això llegiran: Si Catalunya fos mestressa dels seus destins, i pogués organitzar-se ella la ensenyança, etc...

Prou. Això és hipotètic. I jo no vull ni em dec moure del terrè de la realitat. Anem a veure: Si es promogués una ferma propaganda de premsa, àdhuc sense tenir més unitats de combat que les que tenim avui, per a que dins cada família catalana es parlés català — i per fer aquesta campanya no caldria pas esperar a que es restablissin les garanties constitucionals ni que plegués el censor militar — ¿no és humanament molt probable que es conseguiria un resultat positiu, i es faria decantar certa aristocràcia una mica més cap a l'acceptació de tot el que és nostre?

Una acció popular enèrgica per a fer veure com infiltren a la ment i a la sang els bacils de l'escepticisme i del sibirisme els periòdics de «Prensa Gráfica, S. A.» ¿quin poder, quina llei, quina autoritat podria impedir-la?

L'actuació de la Lliga del Bon Mot, ¿qui ens barra el pas per a desenrotllar-la? L'acció contra el bloc de les indústries de l'Afro-

disíac, que tant debilitaria la influència madrilenya a Catalunya, ¿quina qüestió prèvia ens retarda començar-la?

Aquestes són feines negatives: de combat i destrucció. I em direu que calen els homes d'empenta que comencin. Però ara us respondré que hi ha una altra labor que no és necessari trobar ningú que la comenci, perquè la ha d'iniciar cadascú a dins seu, i la ha de perfeccionar tot aquell que ja la tingui començada.

És la feina afirmativa. La edificació, en cadascú de nosaltres, de l'home autònom. ¿Quina cosa cal fer? Només una. Seguir la direcció i l'exemple dels alts homes que la Providència ha fet nàixer, viure i morir entre nosaltres per a allixonament de Cata-

lans. Estudiar les llurs virtuts i fer-les nostres. I multiplicar, amb l'exemple, la eficàcia nacional dels arquetipus.

¿Empresa llarga, aquesta?—¡Qui sap! El cert és que és feina imperativa, essencial, principalíssima, i sobretot feina *pràctica*.

A un país que sigui independent i que hi hagin quatre places de «toros» a la capital de l'Estat, la gent qui les omplena farà de pes mort damunt del govern de la cosa comú. ¿On s'arribarà més lluny en matèria de llibertat, allí, o bé al país on la depuració de les voluntats hagi estat sempre preocupació peremptòria, immediata i constant de tots aquells qui es senten dotats d'alguna influència en la opinió pública?

R. RUCABADO

DRAMATURGS-POETES

MAURICE MÆTERLINCK (1)

Ha estat la dolor de la seva pàtria que ens el retornava, que el feia contemporani nostre, home entre els homes dins mateix de la quotidianitat tràgica de l'instant concret i definit, inexcusable i extern a nosaltres mateixos.

La mentida del Mæterlinck del Simbolisme, la nostra mentida del viure interior que no era sinó una il·lusió nerviosa sense contingut espiritual han estat vençudes per la necessitat heroica que refusa les realitzacions literàries indirectes del misticisme irreligiós i de la ciència del sentiment sota màscara de raó i de la poesia amorfa i de les suggestions d'un misteri que vol dur-nos a l'inconsciència del somni sense passar

(1) Nat a Gant el 29 d'agost de 1862.

L'any 1886 anà a París lligant amistat amb els poetes dels cenacles simbolistes. Publicà més tard «Serres chaudes», llibre de poesies del qual amb altres noms feu noves edicions i extrets.

Obtingué el premi Nobel l'any 1911.

Les seves produccions teatrals com L'intrusa, Els cegos, Les set princeses, Peleas i Melisande, Ariadna, Joyzelle i Monna Vanna han assolit èxits mundials.

Ha publicat també una traducció de Ruysbroeck amb un pròleg en el qual s'insinuava l'imprecisió poètico-filosòfica d'altres llibres seus com «Le trésor des humbles», «La sagesse et la destinée», «Le double jardin», «La vie des abeilles», «Le temple enseveli», «L'intelligence des fleurs», als quals preferirem sempre la profunda humanitat de J. H. Fabre, per exemple.

per la fatiga corporal guanyada en el contacte amb la realitat.

El Mæterlinck d'abans pertanyia gairebé a la literatura mímica. Fou el seu món el món que hi ha més enllà de la paraula: entremig de la paraula i el silenci; profanat pel gest i per la mirada i pel calfred que estrefan la paraula i que no comprenen la dignitat del silenci.

Món femení gosaria dir per a explicar l'acceptació fàcil que han tingut els elements primaris de la literatura mæterlinckiana; barreja de fe i superstició, confiança en una força impenetrable i simple, com davant de una vulgar tiradora de cartes, i a l'ensem persistència en la sotmissió ingènua a la tràgica absència de voluntat que mena els destins.

Musica inferior que no ha resistit la sotragada de les hores mesurades per l'acció.

Avui no ens interessa el poeta indecís ni l'inquietador malaltís de la subconsciència, ni l'artífex conreador de les larves de la paraula.

Estimem l'home definit i precís; el Mæterlinck que ha llençat el crit de la natura fe-

rida i forja i enlaira la paraula en missió de propaganda arreu del món per la seva pàtria invadida i mutilada.

GERHART HAUPTMANN (1)

En les històries literàries de l'Alemanya contemporània i en les publicacions il·lustrades, comparteix la popularitat amb Sudermann l'oportunista i amb Artur Schnitzler i E. von Vildenbruch menys afalagadors de les realitats del públic.

Entre els cenacles professionals no ha assolit encara una glòria ponderada. Oscil·la sempre la seva anomenada, del favor clamorós a la detracció violent.

Ell mateix ha vacil·lat sempre deixant-nos la impressió de l'home que perd el seu camí.

No li manca, certament, l'impuls renovador. No li és esquerpa l'esma d'endevinar el nou camí. Però manca força a la seva inquietud i continuïtat al seu tanteig.

El primer entusiasme per cada nova direcció és excel·lent. Suggestionat per l'extern aldarull del canvi, arriba a creure ell mateix que és, cada vegada, un capdavanter.

(1) Nat el 15 de novembre de 1862.

Els seus escrits amb motiu de la guerra es caracteritzen també per la vacil·lació en recerca de la veritat i de la bonesa.

Obres principals: «Vor Sonnen auf ganz»; «Das Friedensfest»; «Emsame Menschen»; «Die Weber»; «College Crampton»; «Der Biberpels»; «Hannele»; «Florian Geyer»; «Die Verseinkene Glocke»; «Fuhrmann Henschel»; «Schluck und Jan»; «Michael Krumer»; «Der Tothe Hahn»; «Der Arme Heinrich»; «Rosa Bernd»; «Elga»; «Die Jungfern vom Bischofsberg»; «Und Pippa tanzt»; «Kaiser Karl's Geisel».

Vegi's l'Història de la literatura alemana de Vogt i Koch.

d'escola. Així l'hem vist imitant Ibsen i Tolstoi; entregant-se al naturalisme i a l'idealisme simbòlic; fent d'anarquitxant i de contista dramàtic, i de dramaturg d'època i d'episodis històrics. Però quan s'ha extingit la flama de la novitat ens ha deixat sempre el regust d'aquests homes del dia que pastichen amb habilitat les millors direccions i no saben moure's del joc dels convencionalismes sota la bandera de l'art lliure.

Excès de sinceritat diríem que pateix la seva obra, com la de tots els imitadors inconscients, si la mateixa vacil·lació de l'entusiasme que advertim en les direccions generals del conjunt no se ens presentés en forma de desigualtat d'inspiració i de tècnica en cadascuna de les seves produccions teatrals i en els assaigs narratius «El guarda barrera Thiel» i «L'apòstol» i en la novel·la «Der Narr Christo Emanuel Quint».

Hauptmann és ben conegut del públic català que ha aplaudit «Els teixidors», «Animes solitàries», «Hannele», «La campana submergida», i «El Carreter Henschel» i s'ha desconcertat amb la diversitat d'orientació i d'estils literaris que cada obra nova li presentava.

Però, a pesar de tots els defectes desconcertants, ha merescut el respecte que mereix sempre el daler juvenil de més amples horitzons i la lluita contra la satisfacció burgesa de la glòria classificada pel guany.

J. M. LÓPEZ-PICÓ

LIRICA CATALANA

TOTA UNA LLARGA VIDA

A mon ànima, freturosa de vida,
arribà, sobtada, la passió primera.
I, abans d'assolir-la, colpida
de dolor, sentí una veu que em digué: «Espera!».

Pocs anys contí, després de la profunda
desil·lusió. I una nova fal·lera
fou mon desig. Abans de satisfer-la, rotunda
digué una veu, altra vegada: «Espera!».

Un dia, encar, al veure els rulls
penjants d'una testa riallera,
els vareig desitjar, i uns tràgics ulls
s'interposaren entre ambdós, volguent dî: «Espera!».

Un dia va arribar,
—els hiverns em cansava de comptar—
en què la mà que detingué en ma vida
els jorns d'alegria i benaurança,
em va estrènyer la meva amorosida
i va dir-me: «Prou esperar, ara descansa!»...

PERDIBLE, PERDURABLE

Crea i treballa, Artista. Mentrestant deixa'm riure.
La teva més gran obra de res t'haurà valgut:
com una gota roja de sang que fos llençada
en la blavor del mar. Pensa que és el teu viure
com una exhalació, Ton nom serà perdut
sota dels anys, dels segles: la monstruosa onada
de forces renovants que tot t'ho anularà.
La fi que assolirà la teva magna obra
serà com una pedra que es precipiti al riu;
un instant, un moment, damunt seu flotàrà,
després el riu, tranquil, hi lliscarà per sobre,
eternament. Jamai el veuràs viu
ton somni auriolat!... Escriu, Poeta, escriu,
l'obra de belles coses, que joiosa infantà
en ton cervell. Ja sabs com es lleugera
la passa del teu geni?... Irònica somriu
tota la Humanitat del teu gest de triomf:
Tot en el món no és més que curta trajectòria,
el record del valer, es perd en la memòria.
Tant sols damunt del Geni perdurarà la era!...

EL REMORDIMENT

Dueu-me al bastió més alt,
si us creieu que haurà callada
aquella boca parlera, tan odiada.
La paraula que m'enutja, viurà igual!...

Lligueu mos braços amb cadenes
a l'entorn d'un gros pilar:
una veu, de lluny vinguda, les escenes
fatídiques d'un dia, cridarà!...

Els llavis emordasseu-me, i no exhalaré ni un crit.
Tortureu-me fins que acabi de parlar,
que essent lliure, mon esperit,
no farà més que pensar!...

JOSEP MILLAS-RAURELL

LIRICA HEBRAICA CONTEMPORANIA

DE C. N. BIALIK (1)

FES-ME AMB TES ALES UN AMAGATALL!

Fes-me amb tes ales un amagatall!
Vols ésser mare meva? Vols ésser ma germana?
I la teva sina, el niu i el refugi
dels meus somnis llatzerats?

A l'hora piadosa del crepúscol,
s'exhala el meu sofrir.
Hom diu que és en el món la joventut:
digues: on és la meva?

I escolta, encara, aquest secret!
mon cor és consumit.
Hom diu que és en el món l'amor:
Què és l'amor? Fes-me'l conèixer!

Els estels m'han mentit,
el daler de la llum també em fogia!
I ara, tot és perdut—
no res me resta.

Fes-me amb tes ales un amagatall!
Vols ésser mare meva? Vols ésser ma germana?
I la teva sina, el niu i el refugi
dels meus somnis llatzerats?

DESPRÉS DE LA MEVA MORT

Quan seré mort, també gemegareu.
Tal fou un home—que abans d'hora morí,
el cant de sa vida fou romput pel mig.
Ai las! sabia encara una cançó,
i és així que la seva cançó moria per a sempre!

Ai las! però tenia una harpa,
que vivia i parlava com un ésser vivent,
al damunt seu hi duia tots els secrets del cor...
Només un n'amagava tot al fons d'ell mateix,
saltironant sos dits, passaven davant seu,
i és així que una corda emmudia,
fins avui emmudia...

I ai las! o, ai las!
Tota una vida aquesta corda tremolà,
tremolà silenciosament, llanguí silenciosament
com prop de l'estimat—el cant del llibertador...
Com un cor llangueix al costat d'aquell al qual s'uní,
i si aquest tarda, també l'espera...
Però ell tarda, no tornarà mai més.

I és gran, és gran la seva pena,
tal fou un home...
El cant de la seva vida fou romput pel mig.
Ai las! sabia encara una cançó,
i és així que la seva cançó moria per a sempre,
moria per a sempre.

J. V. Foix, trad.

(1) La traducció d'aquests poemes és feta damunt d'una traducció francesa de Raymond-Griger apareguda a l'Effort. D'entre la plèiade de poetes que han rejeu l'hebreu incorporant-lo al sentit modern de la literatura, Bialik és considerat, ultra poeta nacional, el millor intèrpret de l'ànima jueva. Ha dit un crític que Bialik havia posat en els seus versos una abundància tan gran de bellesa que hom no la podia suportar.

ENQUESTA UNIVERSITARIA

J. M. López-Picó exposava en el nombre darrer de LA REVISTA la posició nostra davant el problema universitari. Calia, com a precedent de la tasca que anem a emprendre, l'afirmació del nostre amic; calia situar en l'ordre universitari, com en totes les altres manifestacions del viure nacional, l'esforç català en intensa labor instauradora.

Per tal de cooperar a l'assoliment de solució pels problemes que l'alt ensenyament planteja a Catalunya, LA REVISTA obra una enquesta universitària.

Ordenats els propòsits nostres en mires a la màxima eficàcia, un problema se'ns presentà de primer enduvi: la forma de plantejar l'enquesta.

Si ens trobéssim davant punts concrets en demanda d'ésser resolts, en una institució de normal desenrotllament, l'opinió dels tècnics, els remeis que proposessin podrien ésser inquirits amb un limitat nombre de preguntes.

En el nostre cas, el problema proposat adquireix una amplitud major, i de manera distinta requereix d'ésser orientada la pròxima enquesta. Ens trobem davant un fet que determina la posició central: a Catalunya, a Espanya no existeix la Universitat. No ens referim en formular així la situació present, a les deficiències tantes voltes rêtretes de l'ensenyament superior, base de tantes altres campanyes contra la Universitat actual. Que fossin substituïts per professors competents aquells qui són avui ineptes, que desaparegués tant de llibre de text pintoresc, i el fet es presentaria de la mateixa manera. El centre, al qual avui acudim per tal que ens expendeixi un títol que permeti l'exercici professional, fóra aleshores organisme de major capacitat per a aquest exercici; mes de l'esperit col·lectiu, de la Universitat, en restaríem orfes igualment.

Es per aquesta raó, és pels múltiples aspectes que presenta la qüestió universitària que no reduïrem a determinades preguntes la nostra enquesta. El resultat pot, d'aquesta manera, ésser, més que l'exposició d'opinions diverses, una complementació en els variats aspectes.

L'organització donada modernament a la Universitat en altres països, la situació especial que en l'ordre de cultura es troba Catalunya, l'estat actual de les Universitats a Espanya,

seran punts d'orientació en la tasca que anem a emprendre. I encara així, sense contradir-nos en l'amplitud de marges assenyalada, determinades qüestions ens seran guia per tal d'aconseguir en la complementació esmentada, ço que és indispensable: la unitat. Qüestions enllaçades al fet de la Universitat, tals la de la seva missió: si es limita a la funció docent, de transmissió de coneixements, o de si la seva missió social comprèn, a més, una labor pròpiament de creació; i la varietat de fins compresos en una unitat; la manera de convertir un organisme administratiu en una institució amb esperit propi; la missió del professorat i tot ço que a ell afecta; la forma de nomenar-lo, la docència privada, la solució que permeti al professor consagrar-se a l'ensenyament, en lloc d'ésser una activitat al marge de la seva vida; el problema de la cultura i l'especialització, i tants d'altres problemes com en conversa sobre cosa universitària poden suscitar-se. L'ésser l'ensenyament universitari i la institució de la Universitat compresos en els fins socials, nacionals per tant, ens durà a preguntar quin organisme deu haver-ne cura i la intervenció que puguin tenir-hi; si aquells qui desempenyin càtedra deuen ésser de nacionalitat catalana o si convé per la major vigoria de les valors nacionals cercar la col·laboració d'homes estrangers competents, ço és, tot quant afecti a l'enllaçament de la funció universitària amb la cultura catalana. I encara punts concrets com els de procediments d'examen i tots aquells que tinguin un interès de tècnica.

D'aquesta manera, a l'afirmació formulada en el nombre darrer, segueix avui una major concreció del nostre pensament. Successivament, a les pàgines de LA REVISTA aniran fent aparició les solucions, les iniciatives, que aportin aquells qui de qüestions universitàries s'hagin preocupat. Sense acceleraments, sense un pla al qual siguem estrictament subjectes, seguint un ritme al qual sempre l'eficàcia faci companyia, a complirem la nostra tasca invitant a la col·laboració els homes qui, dins la Universitat actual o fora d'ella, poden de una o altra manera preparar l'adveniment de la futura Universitat, de la Universitat nostrada.

En el treball de reconstitució integral a Catalunya, quan ja hom parla de cultura nacio-

nal, i no cal per aixó evocar el record, de una cultura que fou en altres temps esplendorosa, ans veiem en la tasca d'avui una continuació d'aquella civilització catalana que en els temps mitjans senyorejava a Europa; en aquest treball i en la fretura nostra de cada dia i de tots els instants hem somniat en la Universitat catalana.

Aquesta aspiració que, mentre no sigui despullada de la seva vaguetat, serà sempre no-

més aspiració, voldria LA REVISTA, per mitjà de l'enquesta que anem a obrir, delimitar-la, marcar-li una estructura que fos el primer pas en la via de la realització.

El nostre ideal, així, pot ésser acomplert no per atzar governatiu, sinó per camí d'estudi, pels mèrits propis en àrdua tasca de capaciació.

MARTÍ ESTEVE

LLETRES

FOLKLORE RELIGIÓS

En Valeri Serra és un dels nostres folkloristes més incansables i abundantament documentats, i les seves obres sempre són agradoses de llegir per l'emoció amb què foren escrites. Ell no és pas un professional que estudia fredament el folklore català, com podria estudiar el de Senegambia: és un català que, vivint entre mig de la població rural, sent íntimament la recança dels vells costums que es perden, i vol perpetuar-ne tota la llur flairosa poesia.

Nacionalista i creient, En Serra s'és especialitzat en el folklore religiós, del qual n'és bella mostra el *Llibre popular del Rosari*. (1)

* * *

Soc un convençut—i en això segurament dissensteixo de l'amic Serra—que en cada país ço que hi ha de menys nacional és ço que anomenem popular. I pensant així, si el folklore perd en valor nacional, guanya en valor humana.

Es curiós de constatar com, aguantant ferm el pas dels segles, en qualsevol país i per sota de les cultures més diverses, l'ànima del poble—amb sos usos i creències—roman incommovible, fidel a ella mateixa. Canvien amb el temps els detalls anecdòtics, però l'essència permaneceix. Es que el jove convertit en asé per unes bruixes, i que torna home altra vegada menjant-se una rosa del tabernacle de la Mare de Déu del Roser,—com ens reconta En Serra—pot ésser d'altre que el mateix heroi d'Apulei i de Llucià, qui ja l'havien pres de contalles més antigues? Es que els pabordes i les majores, que serveixen la festa i l'altar del Roser, no seran una institució filla del mateix esperit que donà a Atenes el seu sacerdotisme no clerical, llec i democràtic? I aquesta mena de societat completa que són les Confraries, intervenint alhora la vida religiosa i la civil, és que no té molt de precristià? I les cançons? I les danses religioses?...

La set d'immortalitat, la fretura de comunicar-se amb el més enllà és innata en l'home, i

sempre s'ha expressat en el poble amb formes consemblants. Els déus passen... però els altars romanen. Les divinitats, els herois, els sants van succeïnt-se en la veneració del poble, però la forma d'aquesta veneració és molt més estable que no pas ells.

El 1219 seria introduït el Rosari a Catalunya, amb la primera fundació dels Dominicans, a Barcelona. Durant molt temps, però, la devoció rosariana fou una de tantes. El primer testimoni de la seva popularitat són els *Goigs*, obra que sembla de fra Bonifaci Ferrer (†1417), el germà de Sant Vicents. La gran creixença de la devoció ha de plaçar-se quan, després de la batalla de Lepant (1571), fou posada com a festa de tota la cristiandat la del Rosari, i ella havia de rebre molta ajuda per la gran autoritat que en aquell temps donaren als Dominicans llurs funcions d'inquisidors. Els segles XVIIe i XVIIIe—car són la data atribuïdora a les imatges, insígnies, etc.—semblen haver estat els més esplendorosos per la vida de les confraries del Roser. Ultimament, la popularització dels espectacles i dels balls ha minvat llurs solemnitats profanes, a l'ensem que devocions modernes les han perjudicat dintre del temple. De totes maneres, per ara i per molt de temps, hom pot assegurar que el Rosari ha de seguir essent a Catalunya devoció-centre de totes les llars catòliques.

* * *

Si el *Calendari folklòric d'Urgell* (Bellpuig 1915) tenia un caràcter marcadament comarcal, el *Folklore del Roser* és una obra plenariament catalana: el Principat, el Rosselló, les Balears i València; indistintament, hi col·laboren.

La literatura piadosa seguia les tradicions de la nostra decadència, fins que En Torras i Bages la posà al nivell més alt de la renaixença. Felicitem avui En Valeri Serra per ço com, mercès a ell, la literatura piadosa ha entrat en el corrent nacionalista.

LL. NICOLAU D'OLWER

(1) VALERI SERRA I BOLDÚ. *Llibre popular del Rosari*. Folklore del Roser. Barcelona, Foment de pietat catalana, 1917.

ARTS PLASTIQUES

LA CREIXENÇA DEL TEMPLE

PAUL CLAUDEL

De la profunda selva sagrada, de la alta arbreda primitiva, talment aquella que en el Japó ombreja encara les barraques sagrades de Nikko, l'investigació ha aclarit poc a poc el vel fins a aquesta renglera única, fins a aquesta columnada regular que dels temples clàssics enclou el santuari construït. Car, des del Paradís, i com Jonàs en el jorn de la penitència de Ninive, com Elies en sa dolor, l'home ha tingut sempre per guardià de sa pregària i per protector de ses aigües a l'arbre que és, tany i vegetació de l'unitat, expressió de l'Espera en el testimoni—assegut, agenollat sota l'ombra. Però mentre el pagà, impotent en dominar el misteri, en cercava les tenebres obreptícies per a abscondir-hi ses imatges, l'Iglésia cristiana ha absorbit la selva mística, adaptant interiorment a la congregació humana les seves avingudes i el seu chor.

El temple pagà no era, en veritat, més que la presó i el continent del déu; la tribu afirmava la propietat de l'ídol per la caixa on el tenia clos. Calia que aquesta, on la colla errívola havia llarg temps passejat la seva part del tresor tradicional, ara ampliada, *superstició* feta forta sobre una base permanent, no fos trobada buida. Per son silenci, a defecte de paraula, qualsevulla estàtua significava l'ocupació, objecte antic i comú, i tota la fe i el culte consistien en l'excitació de l'amulet.—Es talment així que avui encara el musulmà ve a fer sa pregària davant el cau buit d'on creu l'ídol retirat.—Però l'acció cultural romanien propiament exterior al temple; sota les columnades, pels bancs, pels patis, per la processó i per la teoria continuaven la recerca i l'èxode. Fins que la revelació, formant entre el Creador i l'home una relació legal, assegurés l'exercici efectiu i precís de la funció religiosa; de la qual l'Iglésia fou sempre més l'organ, la casa comú de Déu amb l'home introduït.

Es per això que l'edifici novell no mantllevà al receptacle de la pagania cap principi del seu desenrotlle. No ja cambra de misteri de la qual fos sacríleg l'invadir sense purificació la capacitat oracular; totes les relacions, aiximateix Déu hi fos part, es resolen en una transacció, i és per això que, el sacrament substituïnt en el successiu el misteri, l'Iglésia fou la transformació del *mercat*. El sostre; establir simplement l'ampar. Es tanca, s'enclou l'encreuament, el carrer públic, talment aquella fosca via d'Emmaüs on els deixebles obligaren al Salvador a aturar-se, «perquè el vespre venia i que el jorn s'inclinava vers sa fi.» A dins, els pilars per la proporció de llur espaiament, semblen imposar a tot pas la mesura que ordinà llur implantació. Ells menen, són la rengle-

ra de testimonis i llur chor. Corredor tenebrós, avingudes plenes de silenci propícies als parans de la gràcia.

Així, no es veu mai en nostres velles ciutats la catedral lliurar-se netament de les cases entre les quals ella és com presonera. Talment una capella és feta avui per l'hospital o el convent que desserveix; aiximateix llavors, la més ampla nau gonflada per la alenada humana, l'iglésia *aixecava* de la ciutat, la ciutat nàxia de l'iglésia, estretament adherida als flancs i com sota els braços de l'Eva de pedra. En quins pensaments es complau el viatger, quan un moment, per una d'aquestes tardes vinoses de la França, abans que sa partida no se l'endugui més enllà, en la volta d'un riu calmós o en qualque tossal urbà, veu aixecar-se el monstre negre, la Bèstia Evangèlica capturada, lligada al mig de les ànimes entre les quals pastura per sos contraforts com lligams enormes!

L'objecte, doncs, dels constructors de l'Edat Mitjana, no fou pas dibuixar en l'aire un temple de línies fixades i precises com una estàtua, sinó cloure el mercat místic, constituir a refugi de l'ombra. Tots els elements de l'edifici, tota sa vegetació durant segles conspiraven al reial exultament del baldaquí per damunt de la creu buida, de l'encreuament forma de l'encontre, imatge abstracta i segell de la ciutat en son mig. Un dosell de llargues draperies vaporoses, tombants i mal juntes, a cada secció de la nau unes portes paregudes a l'apartament de dues cortines, el pinyó, agrandiment de la porta, i finalment unes torres, destinades a produir per l'espai exterior el tro de la selva soterrada amb el Christ; tals són els principis de la Catedral.

Com un fèretre per son mort hem considerat que el cofre pagà era ajustat per son fetitxe, deixa obscurament llegada pels avis, misteri que s'havia d'haver cura en no airejar. Però quan plasqué al Pare d'enviar son Fill entre nosaltres, i el verb Jesús com un home que parla, l'eco anterior servat confusament com el mar en el replec dels caragols marins expirà en el vas oracular, i entre nostre Salvador i nosaltres s'inicià aquesta conversa familiar que no ha tingut fi. El Christ fou un home públic i des dels començaments escollí els llocs públics per sojorn. Aiximateix, si nosaltres el cerquem en els jorns de son pas i el trobem en la casa de Simó, en l'hostal d'Emmaüs, en el pou de Sichem i en la taula de Canaan, i sempre, segons el retret faritzeu «amb aquells que beuen i amb aquells que mengen», aiximateix l'Iglésia, quan sortí a la llum, s'acomodà a l'ampar banal de la basílica per dressar-hi son

banquet—dreta a l'encreuament dels camins com la Prudència del Proverbi, com els misatgers de la Paràbola Nupcial! La basílica profana existia pel seu sostre, el qual devia oferir un cobert i l'ombra com d'un jardí fictici als passants que venien a fer canvi d'unes paraules i d'uns mots. Era una galeria feta per a ser atravesada i res fixava l'atenció entre els dos plans paral·lels del sostre mort i de l'empostissat. Mes el dia en que l'Iglésia substituï l'altar estable al mostrador ambulant, i que la transacció sacramental prengué el lloc de la banca i del mercat i de les balances del negoci i de la justícia, l'edifici fou propiament consagrat a la funció permanent que li era devinguda interior i el veiem nosaltres compondre-se sobre si mateix com un home que es recull. Fins aquí el sostre no havia estat més que la disjunció del sol nadiu, l'exultament sobre parets i pilastres de la llosa sepulcral, mantinguda en la inèrcia homogènia del seu pes i de la seva rigidesa. De des que sota el cobert vulgar fuma l'encenser, veiem la construcció entrar en treball i dilatar-se en sos extrems. El sostre és la invenció purament de l'home que té necessitat de que sia complet el clos d'aquesta cavitat semblant a la de la tomba i a la del ventre maternal que ell reintegra per a la restauració de la son i del nodriment. Ara aquesta cavitat és enterament ocupada, prenyada com de qualque cosa de vivent. L'habitació, desarreglada en les accions paral·leles del seu pes, cerca son centre comú i troba l'aplom damunt del propi buit; la cúpula apareix, és constituït l'ou del qual, fins avui, tota l'iglésia és sortida. L'arquitectura gòtica és el desenrotlle particular que l'Edat Mitja tregué del principi sentat. Mes altres desenrotlles són possibles, i apar que a tot el treball compert des del segle XVI presideix una certa llei de la qual el *Sacré-Coeur* de nostres dies fa ressortir per primera vegada l'unitat.

L'Iglésia, doncs, en aquest principi de sa dilatació, no era més que una colecció de tendes, l'agregació dins un mateix clos dels tres tabernacles proposats per Sant Pere «l'un pel Senyor, el segon per Moisès, i l'altre per Eliès.» Era simplement l'ampar assegurat al campament eucarístic, el parador públic d'Abraham i de Melquisedech. Les tres naus no formaven més que una sala única per una disposició de la qual la catedral de Poitiers, encarà que l'ogiva s'hi mostri, ens ofereix un exemplar atrassat. Però a l'idea d'ampar s'uní aviat la de direcció i d'un moviment introvertit. Car, heu's aquí que la Creu que, segons promesa sagrada, devia tot «atreure a ella», havia estat plantada en el fons de l'edifici, segons aquell geste dels dos braços separats que mostra, que desplega, que crida i que atura—que atura sense permetre anar més lluny. Així, una de les dos sortides del pas closa, la multitud coagulada segons l'eix central en una visió comuna refluí cercant la perifèrie. Sols al

voltant de l'altar uns oficiants en el chor reben seti i disposició; per son mateix atur, la multitud en aplebar-se, fa semblar determinat per un acte precís el moviment que l'ha atreta, subordinada l'assistència a la perpetració del drama litúrgic on ella combrega, a la perfecció de l'Hora. El revoltó mitjà barrat pels misteris impenetrables guia fins allà els ulls, i les naus laterals menen i retornen el pas dins llur circuit. D'aquí la diferenciació de les tres naus, d'aquí l'ogiva.

A Angulema, a Périgueux, es veu la successió de les cúpules donar a l'altar l'enquadrament de llurs pòrtics arrencats. Calia ara que la juxtaposició d'aquests elements semblants es combinés en l'unitat de la volta i de l'avinguda, i és per això que temps ve en el qual el temple, en treball, inventa l'ogiva. La matèria constructiva s'era animada, la veiem ara transformar-se en la consciència que l'Iglésia pren d'ella mateixa i de la seva unitat. La cúpula tancava com un cobertor, el migpunt s'arqueja sota la càrrega superior; l'ogiva és l'esforç per obrir-se, el gatell del ressort íntim. Fins aquí l'edifici havia rebut la forma del defora, reprimit, en l'expansió, sota el pes de les pedres amuntegades solidificat en la seva closca compacta. Ara que és de l'interior que esclata i brolla el principi del seu desenrotlle, veiem per una llei natural la força nova mantllevar la seva expressió a l'embat vegetatiu. A l'esforç precís calien membres explícits. En la massa homogènia de la cúpula apareixen els quatre nervis vigorosos que la realcen i la distendeixen, i totes aquestes branques desplegadas vénen a recercar llurs arrels fins als troncs amplíssims de l'obscura selva romana, els quals, treballats ells mateixos per la saba del brancatge futur, proliferaven en les tenebres, cobrint-se en el cim de llurs capitells de la pàl·lida flora de les caves, una floridura de monstres i d'embrions.

-Per l'ogiva, l'idea de tancament desapareix en la de l'absorció de la qual l'altar constitueix el terme. En lloc dels sostres pesants, de l'estricta corredor dels quals els portells successius multiplicaven al seu davant els llindars de la presó penitencial i el pes adaptat a son agenollament, el fidel es troba ara lliure fins a Déu, com s'és lliure sobre un camí. L'ogiva, com en l'esforç humeral de dues ales per obrir-se i en el joc de sa doble palanca, arrenca definitivament tot el feix de pedres de terra d'a on tants puntals el mantenien penosament separat; l'allibera en una suspensió de l'esguard sostret per l'exaltació. L'inèrcia es resol en opacitat i el sostre en un vessament d'ombra—per a que més nit i en la cambra augusta guardada del jorn mesurat per les hores, davant l'Iglésia vivent reunida, nodreixi l'or dels ciris que sobre l'altar publiquen el pur holocauste. Ara, l'esguard, com en les primeres iglésies, ja no és, enllà del Sacrificador, brutalment parat i com repercutit per un mig

punt; la presó s'és oberta i la lleixa acull els ulls que, deixant pel camí l'esperit esplaiar-se en les formes precises i en el ramatge dels colors, no troben repós més que en el si de la llum. Ella, com quan veiem el Sol entre les fulles o entre les fumarel·les d'un campament sota els boscos, penetra, rompuda en un tornasol innombrable i com alterada per l'exhalació permanent de l'encens, com la veritat al través les divisions del sil·logisme, l'obscuritat inclús; el sacerdot oficia davant l'opulència exterior del món exclós i meravellat. L'ànima de l'Iglésia, fins avui difusa, és des d'ara la nau mitjana que en la doble processó de ses columnes colossals vers el breçol incandescent de l'absis no deixa al volt d'ella més que una cintura d'ombra baixa a tot pas un moment desviat de la formidable atracció rectilínia; i mentre les ogives, com un bosc de branques arrelades en el cel, hi atreuen i núen tota l'armadura interior en un sostre unànim; de cada costat els contraforts com braços junyint-se pel defora a la massa l'enganxen, arrapen tot estretament a l'assumpció de la Nau-mare i de la volta essencial.

La façana essent una exhibició, l'iglésia, recollida sobre son principi interior, profundament compromesa en el pastell humà no podrà mostrar més que ses portes.

Es pot estudiar, davant la pobra bona vella iglésia de Nostra-Dona la Gran a Poitiers, com una fulla en son tany, el germe encongit del que devingué l'ample portal gòtic i el motiu complet de l'immens dibuix. El portal és el títol il·lustrat del llibre, la tribuna exterior, l'iconostasi forana. Les galeries de des d'a on el diacre en pompa venia a anunciar al poble l'evangeli i proclamar la Pàsqua són devingudes les dues torres que fan soroll dins el vent de llurs campanes convocatrius. Rang sobre rang, el corteig evangèlic, els àngels i els reis, els patriarques i els pontífexs, arrenclera en bon ordre son testimoniatge damunt de la triple entrada; ells mateixos fan de llurs cossos apretats l'un contra l'altre la porta, preparen el pas de ço que és fora a ço que és dins. L'orifici no és únicament l'ablació arbitrària d'un fragment de la paret; obeïnt a l'aspiració interior, es retracta a la faisó vivent de la boca, i l'honorífic iris dels sants continuats per la vareta entrelligada de símbols i d'àngels com una tija vesteix per sa palma el nucli d'obscuritat boca-oberta. El mur, com un fruit que s'entalla, fa aparèixer per tot on el ferre l'ataca les semences de vida compromeses en son teixit. La severa iglésia havia dressat davant ses portes el refugi del nartex pels catacúmens i els frenètics als quals el lllindar era interdit; avui, ella delega a ses portes tot el clergat de la pedra per invitar de semblant guisa a que entrin el pur i l'impur, i les seves rengleres s'obren per acollir-los i lliurar-los-hi el pas.

I ara, iglésia de Déu, per quina fulleraca i quina espessor, per quins fils subtils, per

quin fum de pinacles, per quines fletxes vibrants com un mànec de jacinte, trobaràs el mitjà prou innombrable i curiós, a defecte de fondre't-hi pel perfum i la mel, de lligar-te al blau i al núvol i de penjar en el més alt la creu suprema? Ni el plom tou ni la fusta més aprimada hi abasten; mes aquest Mig-dia Pascal a Reims, com un home que de sobte explota per la trapa en el sorollós colomar, jo em recordo que en el més alt espiell surgesc al mig del sol i de la plana rodona i grisa i de la ciutat color de lilas i d'aquesta niuada de campanes, que, amb l'himne precís celebrant l'Hora canònica, semblaven acabar tot en el cel per l'articulació de l'Al·leluia! La catedral fina en el vent. Qui vol compendre, per exemple, les iglésies ruaneses al mig de les obres que les flanquejen, és precís que's recordi d'aquelles ciutats normandes que es veuen sobre la costa, al Nord de la Sena; cada una per arrupir-s'hi entreté son quadrat de grans faigs on les tempestes de la costa juguen i s'esmortueixen. Així a Rouen l'Arbre-Déu l'Estandart de la Fe, impotent en deixar-se endur per la tramontana acarniçada i folla, s'assembla a una flama torturada, a un senyal treballat per la tempesta, a un gran ésser vegetal tot ocupat per l'enemic que conté amb sos membres entrelligats, Saint-Ouen, Saint-Maclou; i anomenaria la catedral ella mateixa una ciutat de canalobres, d'a on, al mig, mentre que els blocs buidats de cada costat dels porxos del Nord i del Sud suggereixen enormes llanternes i els celmins de la Paràbola, salta, a l'intersecció mateixa de la creu plantada enfaticament sobre la gran torra treballada, la Fletxa tal com el ciri de Pasqua; la candela damunt son candeler.

Així la consideració de cada un dels pisos de la catedral, sos pilars, ses voltes, son pinacle, pot donar la característica de cada una de les èpoques de son desenrotlle per l'exultament progressiu del principi generador. A la fi de l'Edat Mitjana, l'esforç de l'ogiva ha agatat la seva energia. Baix la seva tensió els pilars s'han esfilagarçat en el feix de columnetes, les parets per tot obertes han fet, de l'obscura volta potentment faixada de músculs enormes, una gàbia de vidre guardada per una armadura de contraforts i bastidors, gemma fervent als focs interiors i orientada amb un art devota en un raig de sol per coure'n i destilar-ne l'or. Aquests cossos de columna massa fràgils semblen cridar ja la destrucció, i l'ull sospita també l'exuberància de la fullaraca. Com un lleny que es posa al foc escumeja i bufa per l'extrem que roman intacte i com l'aigua baix l'exorcisme es purga de malifici, és així que, obligada a contindre el Déu Sant, la pedra pagana lliurà exteriorment una plaga gesticulant i demoníaca, i les gargoles perbo-cants, i la gran herba de flors vanes. A mesura que l'hora de l'Escàndol s'acosta, la bullida incrédula es fa més viva i més densa i es diria que sota la cava de l'iglésia s'agota en aquest

grèvol paràsit. Heu-se-l'aquí que accepta aviat ornaments estrangers. L'ànima gòtica s'apaga.

No abans que, com poc a poc nascudes de remolí a la confluència dels camins i dels rius es completava el sistema de totes les ciutats, ella no hagi disposat a la França l'obra sencera del seu culte. Res de pregària latent inclosa al lloc a la qual no es donés veu; res de feude religiós del qual alguna alta torra no proveís a rebre l'alivi. L'Iglésia, avui, no és més que un oratori anònim, una partida banal, mobiliària, com un confessionari o un reclinatori del material de la devoció. Mes als primers temps les llegendes d'aparicions en l'alsina o en l'ars, d'estàtues trobades sota terra, de fonts brollant de cop babtismals indiquen prou bé quines necessitats anteriors unien la terra bruta a les fundacions que l'abracen. El temps que prenia la construcció de l'edifici, son nodriment pouat en la mateixa terra, li permetien de pendre, per dir-ho així, el gust del terror; era l'expressió davant del sol de la manera especial de la permanència local, l'erupció del testimoniatge autocton. Per damunt les teulades i les muralles de la ciutat, la catedral manava la diòcessi. El viatger la veia de lluny, com els escuts sagrats de la regió, pintar-se sobre el camp, o dibuixar-se sobre el cel.

Quan els apòstols de les Gàlies foren morts, les seus mateixes on ells s'eren asseguts, les catedrals, continuaren llur ensenyament, del qual són encara avui, per damunt de tota veu humana, dispensatrius. Com es ve a demanar a les relíquies dels Sants la curació de tal o qual enfermetat, sembla que calguin les ombres eternals atresorades per aquestes velles muralles per fondre-hi l'envoltori de nostra nit personal, per disoldre nostra sorollosa sordera dins el silenci de la Bona-Nova. No es sabria dir que la Catedral sigui feta per a la pregària; ella n'és l'aparell ceremonial. Franquejar ses portes és, el mateix que obrir el breviari, incorporar-se a una disposició deprecatòria, a la suplicació oficial preparada per tot el genre humà. Com antany les litúrgies variaven segons les diòcesis, així es diferenciaven les metròpolis.—A Notre-Dame més que en cap altre lloc en el mig de la cloaca parisenca, com Jeremies dins sa cisterna, enterrat sota unes aigües profundes, tu gustaràs bé el sabor de la Mort. Com és tranquil·litzador, si aixeques el cap, en lloc dels raigs de sol, veure únicament subsistir aquestes grans roses bigarrades que semblen infondre, suspendre en trofeu, a fi de excloure la millor, tota la llum que podria entrar,—Reims, tota regalimant de baume, està encara a punt per altres sacres, a acullir més que els antics Reis—Però Chartres és entre totes l'iglésia de Nostra Dona. Amb quina magnànima amplitud s'obra el seu chor als nostres ulls! Ella és ombrejada per la virtut del Molt-Alt; ella és l'exaltació de l'humilitat, ella és la compunció dins la glòria! Es suau i una, és ben recollida sobre el baume.

Vas honorable, recepiet de l'ortodòxia, secret espiritual, vas de prudència, santuari insigne de la devoció! Plena de gràcia, se la veu de totes parts acabar la pobra i vella ciutat en ella mateixa, ella hi poua com per arrels, s'hi ajusta com per encaixos, sorgeix i es compona del moviment de totes les teulades, i amb ses dugues fletxes iguals mesurant l'envergadura de la ciutat, no fa manca a l'ull abismat que li demana pas fins al cel. Els vents persistents no han permès a les escultures el triomfar sobre els seus alts murs; com es veu el gramini i la molsa provar les velles muralles i la sempreviva amb el violer aprofitar tots els bons recones, aquí no es troben ornaments i estàtues més que allà on les barbacanes i les cornises procuren qualche xopluc. Els Sants se són recollits sota els porxos, tant que en el del Nord ha calgut disposar-los-hi aquest ample vestibul on el diumenge, en eixir de missa, seuen familiarment els burgesos a acostumar-se a llur companyia. Dels dos campanars, l'un que és sense dubte a refugi del vent eleva un con rígid, tot nu; l'altre, com una estaca plantada en mig del corrent ha aturat totes les desferres a la deriva per l'aire il·limitat, les llongues brumes i els fums tossuts i els àngels i els corbs, es lliguen i s'enrotllen al volt de sa base. La selva honorífica, de les quals les cimes semblen lligades l'una a l'altra com per l'encabestrament de llurs fruits, ha deixat lliures aquests dos brins. La temença és encara aquí el místic gra de mostaçà! Entra, i podràs venerar la petita estàtua un temps trobada sota terra com una pepida negra.

Avui una parra nova no ens reserva més altres ombratges. Antany la multitud unànim convocada pel sacrifici no demanava a l'iglésia vasta com un purgatori més que l'obscuriment i la seguretat de son abís tutelar. La fe es torba a mesura que la llum exterior penetra. Ara els fidels que han romàs veuen davant d'ells, exposat a ple en ple dia, l'altar en detall, or i robes, de son ornament litúrgic, i el tabernacle clos, i la creu en una severa evidència. Car quan el blasfem protestant, jurant que cada home era propietari de sa justificació, negà que el sacerdot pogués elevar res entre ses mans, els creients volgueren veure millor, l'Iglésia volgué mostrar millor l'Hòstia, la llum es feu dins el Santuari. Si la presència del Christ sota les espècies consagrades no era únicament, com volien els novadors, una mena de luxe alimentari, un misteri reservat al contacte del paladar amb la llengua, importava ara que el culte rendit no fos limitat a l'acte litúrgic, sinó que l'Eucharistia rebés entre nosaltres una residència, un honor persistents. Desseguida Roma damunt la pedra incommovible aixeca l'enorme dom. Les iglésies en els segles xvii, xviii, xix, encara, devenen grans sales d'audiència i de recepció,—refugis sempre oberts, parlatoris

confidencials, mobles al gust de nostres pròpies cases. Dels nostres dies en fi el *Sacré-Coeur* mostra l'assoliment complet de la idea nova: un Déu sempre visible, un poble sempre

present; l'exaltació del pa, l'ostensió del cor secret.—Mes aquest no és lloc de dir més enllà.

JOAQUIM FOLGUERA, trad.

EXPOSICIONS

JOIELLS D'ART

Siga doncs ara, ja que així és dit, que parlem del nostre ofici i no per a fer definicions sinó per a dir qualques idees suggerides a l'entorn d'unes belles joies, ara de poc vingudes a la llum en una exposició en la que el seu autor En Carles Ridaura ha volgut fer-nos present del seu esforç per la dignificació d'un ofici.

Pot dir-se de l'art d'aquest escultor que tan bé sap modelar i més acuradament sap fondre, per ço que'ns mostra en aquestes petites gràcies d'orfebreria, el seu coneixement més perfecte de la fundició, quals múltiples aspectes constitueixen una veritable dificultat tècnica.

Tal volta per una especial concepció d'aquest art, En Ridaura abandona una part meravellosa del patrimoni tècnic i artístic de l'orfebreria i així veiem en les seves obres una manca de tota intervenció d'eina, una absència del cisell, el treball complementari del qual és en el nostre art el que'ns dona plasmació plena de ço que l'esperit de l'artífex ha concebut valorant amb justa ponderació ço que és essencial en un art que repeleix les concepcions a «grosso modo».

Per En Ridaura no existeix aqueixa eina dura, miraculosa, en mans de l'artífex, que amorosament reb els cops de martell per a donar suau i dolça valoració a la forma preconcebuda per al metall, sempre fort però dòcil.

Així les intencionades «passades» del cisell seran les que donguin la força i ponderació a la joia i ajudant no poc a l'efecte definitiu que ha de produir la patina al treure els tons notons de certs metalls que a no ser així perdrien aquelles entonacions que els donen vida ajuntant-hi l'emoció d'exuberancia un xic sensual que deu tenir tot joiell.

Per oblidar aquestes consideracions veiem les encarcarades joies d'una brillantor embajadora fetes només amb objecte de mostrar ri-

quesa per a satisfer la vanitosa ostentació del milionari a qui fan les joies els artífexs mercaders del nostre art.

Una impressió ben contraposada a aquesta donen els objectes d'orfebreria que motiven aquestes notes.

Es doncs amb veritable joia que veiem allunyar-se el nostre ofici del baix aspecte fenici i retornar poc a poc a aquells dies d'esplendor en que fundava un gremi, al xvè segle per mitjà del qual ha vingut a nosaltres com a llegat del seu esperit, un testament magnífic que fa que poguem conèixer el nostre passat artístic i donant-nos un complement ponderatiu per, d'aquesta manera, fer una cosa viva del moment, ensems lligada amb el passat.

Concretant aquestes consideracions diem que al nostre entendre l'obra de l'orfebre deu apartar-se de modelacions descuidades, sense incórrer en preciosismes, i sense donar a les produccions un caràcter de reproducció arqueològica.

Fem obra sòlida, d'una modernitat apartada d'aquestes «pensades genials» que es deixen influir per qualsevolga impressió, i recordem que tenim el deure de portar el nostre esforç a aquest moment de vida intensa de la nostra Catalunya i així serà com nosaltres, homes d'ofici, entrarem de ple en els afers trascendentals de l'esperit de la raça.

Per tot aixó sigui'ns permès dir al company benivolgut amb motiu de la seva exposició: Podeu amb tota dignitat ostentar el vostre títol d'orfebre ja que sou un més que enlaira el reduït nombre dels que amb esforç i dolor anem dignificant ço que més estimem a mesura que més fonament coneixem les múltiples manifestacions que fan el tot definitiu del que més que cap altre podem dir-ne Bell Ofici.

RAMÓN SUNYER

CRONICA

Ens en duia una bella candor; dèiem: Ciutat, se't deu la nostra reverència; artistes folls i literats en perpètua benanança dobleguem el túnica i t'oferim el treball desinteressat. Els uns s'encarregaren dels capitells del Temple Unic: cada neguit i cada joia eren estilitzats en frisós misticisme. Els altres, benhaurats, redactaven legendes lapidàries; o lloaven l'obra dels artistes; o els senyalaven normes que els dictava un seny precoç. La col·laboració esdevenia unànime; quina ciutat, la nostra! dèiem; i hom compadia la mesquinesa de les altres ciutats competidores. Però un dia sortirem del taller, de la redacció; resàvem, devots, el nom d'un artista i ens adreçarem a la Gran Obra: dubtàrem entre la nostra oradura i la nostra miopia. Recordàrem després que en la tal pla-

ça...; i resàrem, devots, el nom d'un escultor: encara la sorpresa ens fou esglai. Sacsejats a la fi per la sospita, ens arribarem al bell extrem de l'avinguda; compreguem l'engany: una il·lusió òptica havia fetes reals les reveries d'un clos d'amics. I ens diguérem els uns als altres: caldrà conresar els bíceps. Aquesta vegada la unanimitat fou baronívola: el millor artista, el millor literat, serà aquell que ofereixi la seva obra amb el puny llevat enlaire i sigui dextre a manejar el picot. Aleshores en una bella matinada, amb el goig d'un infant, esmicolarà l'obra mal feta: aquella font, per exemple; aquell monument; aquella altra font, per exemple; aquella altra font de la «Noia que renta la cara d'un negrito».

DIETARI ESPIRITUAL

Hem sofert la feixugor dels dies atapaïts de programes i declaracions polítiques, i hem recordat els mots d'una alta espiritualitat de França davant de la profusió literària del manifest socialista de Burdeus:—Cal concentrar-nos si volem llençar-nos a l'acció.

Admirem el civisme dels ciutadans francesos que, a pesar de tots els defectes de la democràcia poden acusar lliurement els seus governs.

L'Ajuntament cedeix el Parc a tots els qui volen enlletgir-lo amb monuments mediocres.

Les corporacions oficials, artístiques, literàries etc. honoren aquests homenatges a la mediocritat.

I nosaltres no sabem compendre per quin motiu fou refusada la iniciativa d'honorar públicament el nom de l'Isidre Nonell i la glòria dels joves artistes purs que la Mort ens prengué.

Convé que insistim en la necessitat dels

agrupaments per funcions més que per matèries.

La benemèrita «Societat Catalana d'Edicions» acaba de llençar a les disputes dels homes—com se diu en certs pròlegs—una novel·la titulada *Infinit*. Consta de dos volums de bon nombre de planes. Fóra una mentida pueril assegurar que les hem llegides totes. Però n'hem llegit les suficients per a sospirar: vetaqui un home que vol solucionar la crisi de la novel·la per la sola eficàcia del nombre.

«Soi même», la revista que es publica a París sots la direcció de Joseph Rivière, anuncia un intercanvi intel·lectual amb els escriptors catalans. La nova ens afalaga sempre que no es tracti de fer reviure la germanor intel·lectual d'unes capelletes o de donar la visió d'una falsa Catalunya, a lo Fastenrath o a lo felibre.

Si no ha de ser així val més que el contacte intel·lectual es limiti a una amistat com la que Joaquim Sunyer tingué amb Charles Louis Philippe o En Manuel Hugué amb Moréas. És més modest, però també es més ponderat.

LLIBRES RECENTS

JOAN ARUS

Llibre de les Donzelles

Portada de Josep Obiols

Preu: Dues pessetes

JOSEP M. LOPEZ-PICÓ

L'INSTANT, LES NOSES I EL CANTIC SERE

Boixos de Josep Obiols

Preu: Tres pessetes

Anuncis de llibres: Una inserció, 2 ptes., 3 insercions, 5 ptes.

VELL I NOU

Revista quinzenal d'art

Trimestre: 2 ptes.

Adm. Corts Catalanes, 613

JOIERIA, ARGENTERIA I ESMALTS D'ART

Corts Catalanes, 643.-BARCELONA

Quaderns d'estudi

Publicació mensual

Any: 4 pessetes

Adm.: Urgell, 187

GALERIES LAIETANES

Corts Catalanes, 613

ANTIGUITATS : EXPOSICIONS : LLIBRERIA D'ART
CAVES DE VINS : ART MODERN

PUBLICACIONES DE LA REVISTA

Administració: Corts Catalanes, 613, baixos - BARCELONA

OBRES NOVES

La pintura francesa moderna fins al cubisme

de JOAN SACS
Pròleg de Joaquim Folguera

L'OBRA D'ISIDRE NONELL

Biografia d'Alexandre Plana. Estudis de Francesc Pujols, Ramon Reventós, Francesc Vayreda, Raimond Casellas, Joan Sacs, Joaquim Folch i Torres i Romà Jori.—Pròleg d'Eugeni d'Ors.

ACABEN DE SORTIR

Literatura Catalana. Perspectiva General

de LL. NICOLAU D'OLVER

Les doctrines de Georges Sorel

de ENRIC JARDÍ

Es venen en les principals Llibreries